

ATOMVÅPEN- FORBUDET

2018

Den internasjonale kampanjen
for å avskaffe atomvåpen (ICAN)
i Norge

icannorway.no

Bildene i brosjyren er tatt av Ralf
Schlesener, Jo Straube og Clare
Conboy.

Setsuko Thurlow overlevde atombomben over
Hiroshima i 1945. Bildet er tatt i det øyeblikket
atomvåpenforbudet ble vedtatt i
FN, New York, 7. juli 2017.

EN NY GLOBAL NORM

Atomvåpen truer planetens og menneskehetens overlevelse. Atomvåpen har katastrofale konsekvenser, som rammer på tvers av nasjonale grenser og spenner over generasjoner. Å ha atomvåpen er umoralsk, illegitimt og nå også ulovlig.

7. juli 2017, etter et tiår med påvirkningsarbeid fra ICAN og våre samarbeidspartnere, ble FN-traktaten som forbyr atomvåpen vedtatt. Et stort flertall

av FNs medlemsland, 122 stater, stemte for den historiske avtalen. Vedtakelsen av forbudet er et kraftfullt signal om at majoriteten av verdens land anser atomvåpen som uakseptable. Traktaten er et rettslig instrument som skaper ny dynamikk og framgang i arbeidet med å ruste ned og avvike atomvåpen.

FYLLER ET RETTSLIG TOMROM

Atomvåpen har lenge vært det eneste masse-

ødelegglesesvåpenet som ikke er forbudt, til tross for at det har de aller verste konsekvensene. Atomvåpenforbudet fyller dermed et folkerettslig tomrom. Traktaten forbyr stater å utvikle, teste, produsere, overføre, oppbevare, bruke eller true med å bruke atomvåpen. Den forbyr også stater å assistere, oppmuntre eller påvirke andre til å delta i slike aktiviteter.

Atomvåpenforbudet ble framforhandlet av en

majoritet av verdens stater ved FNs hovedkvarter i New York over en fire-ukers periode i 2017.

Traktaten er permanent, og vil tre i kraft og gjelde som internasjonal rett når den er signert og ratifisert av 50 stater.

Costa Ricas ambassadør Elayne Whyte Gómez, som ledet forbudsforhandlingene, uttalte under slutttesjonen: «Vi har klart å så de første frøene for en atomvåpenfri verden.»

KAMPANJEN

ICAN, Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen, er en koalisjon av over 500 organisasjoner i mer enn 100 land. Partnerne inkluderer alt fra lokale fredsgrupper til globale stiftelser, som til sammen representerer millioner av mennesker. ICAN jobber for å fremme FNs atomvåpenforbud og for få så mange land som mulig til å underskrive og ratifisere traktaten.

ICAN ble startet i Australia i 2007. ICANs grunnleggere var inspirert av tidligere kampanjer for å forby inhumane våpen som særlig rammer sivile. Disse kampanjene hadde stor betydning for vedtakelsen av landmineforbudet i 1997 og klasevåpenforbudet i 2008.

ICAN har siden starten jobbet for å bygge global, folkelig motstand mot atomvåpen. Ved å engasjere en rekke ulike grupper, og å jobbe tett sammen med andre aktører, som Røde Kors og ulike lands myndigheter, har vi bidratt til å omforme atomvåpendebatten og skapt framgang i arbeidet for å avskaffe disse våpnene.

FOKUS PÅ HUMANITÆRE KONSEKVENSER

ICAN var sivilsamfunnspartner ved tre store diplomatiske konferanser i 2013 og 2014, hvor de fleste av verdens lands myndigheter deltok. Konferansene fokuserte på atomvåpens humanitære

konsekvenser.

I 2015 bidro ICAN til å samle støtte til «det humanitære løftet», hvor 127 land forpliktet seg til å jobbe for å stigmatisere, forby og eliminere atomvåpen. I 2016 lyktes vi med å få FNs generalforsamling til å vedta en resolusjon som sa at FNs medlemsstater det neste året skulle forhandle om «et juridisk bindende instrument for å forby atomvåpen». For vårt arbeid med FNs atomvåpenforbud – som ble vedtatt med overveldende støtte i juli 2017 – fikk vi Nobels fredspris for 2017.

SLIK ARBEIDER VI

ICAN koordinerer globale markeringer, sprer

kunnskap og engasjement i befolkningen og driver påvirkningsarbeid i FN og overfor nasjonale myndigheter. Vi jobber sammen med overlevende etter atombombene i Hiroshima og Nagasaki (1945) og ofre for atomprøvespregninger. Vi bistår dem i å formidle sine historier til offentligheten og til politikere og diplomater.

Mange prominente personer støtter ICAN, blant annet tidligere fredsprisvinnere som Desmond Tutu og Dalai Lama, musikeren Herbie Hancock, kunstneren Yoko Ono, og skuespillerne Martin Sheen og Michael Douglas. Flere av FNs generalsekretærer har rost ICANs arbeid.

ICAN-aktivister demonstrerer utenfor FN-bygningen i New York under første runde av forbudsforhandlingene i mars 2017.

SUMITERU TANIGUCHI

Som sekstenåring syklet Sumiteru Taniguchi (til venstre) gjennom Nagasaki da en amerikansk atombombe eksploderte 1,8 kilometer unna. Han fikk store brannskader på ryggen, og huden på den høyre armen løsnet fra skuldrene til fingertuppene. De omfattende skadene krevde mange operasjoner. Her er han avbildet ved siden av et fotografi av seg selv fra 1945. Taniguchi døde i 2017, etter flere tiår med lidelser etter atombombeangrepet.

IROJI KEBENLI

Iroji Kebenli (til høyre) fra Marshall-øyene fikk skader i huden i 1954 etter kontakt med «Bikini-snø» – radioaktiv aske og korallfragmenter som ble spredt over Bikini og andre øyer etter at USA testet atomvåpen i området. Fortsatt er det mange innbyggere fra Marshall-øyene som ikke kan vende tilbake til hjemstedet sitt.

KATASTROFALE KONSEKVENSER

Atomvåpen er det mest destruktive og umenneskelige våpenet som noensinne er laget. Det skiller seg fra andre våpen ved at det fører til umiddelbar ødeleggelse i enorm skala, og ved å gi nedfall av svært skadelig radioaktivt avfall over store områder, med virkninger i flere generasjoner framover.

Atomvåpen rammer sivile særlig hardt. En atombombe som detonerer over et befolket område kan drepe hundretusener eller millioner av mennesker.

Selv en begrenset atomkrig, som bare involverer en halv prosent av verdens atomvåpen, vil forstyrre det globale klimaet og føre til hungersnød hvor hele to milliarder mennesker risikerer å miste livet. Byer

som brenner som følge av atomeksplosjoner vil tilføre atmosfæren store mengder røyk og dekke jorden med et mørkt teppe, og forårsake nedkjøling, tørke og ødelagte avlinger.

Atomvåpen er brukt ved to anledninger i krigføring, i Hiroshima og Nagasaki i 1945. Nesten en kvart million mennesker døde i det umiddelbare flammehavet og i dagene, ukene og månedene som fulgte. Mange var plaget av grufulle smerter. Mange tusener har også omkommet i de syv tiårene etter 1945, på grunn sykdommer relatert til stråling.

I tillegg er mer enn 2000 atomvåpen sprengt som en del av testprogrammer. Disse atomprøvesprengningene har hatt fryktelige konsekvenser

for mennesker og miljø, og har blant annet ført til mange fødselsskader og at et stort antall mennesker har utviklet kreft.

EFFEKTEN AV EN ATOMBOMBE

Atomvåpen utløser enorme mengder energi i form av trykk, varme og stråling. Nær detoneringsstedet blir omtrent alt pulverisert. Ioniserende stråling i høye doser dreper celler, skader organer og kan forårsake akutt død. Stråling i alle doser øker risikoen for kreft, kronisk sykdom og genetiske skader. Barn og kvinner rammes hardere av strålingsskader enn menn.

Røde Kors og andre hjelpeorganisasjoner har gjentatte ganger advart om at det ikke finnes humanitær beredskap ved et

atomvåpenangrep med ett eneste våpen, og langt mindre ved en fullskala atomkrig. Leger og helsepersonell har framhevet at det ikke vil være mulig å tilby nødvendig medisinsk behandling om en atombombe detonerer, og at forebygging er den eneste medisinen.

I fortalen til FNs atomvåpenforbud har statene som framforhandlet avtalen uttrykt sin dype frykt for «de katastrofale humanitære konsekvensene som enhver bruk av atomvåpen vil ha», og anerkjenner derfor behovet for «å avskaffe slike våpen». De understreker at total avskaffelse er «den eneste måten å garantere at atomvåpen aldri, under noen omstendighet, blir brukt igjen».

VEIEN FRAM MOT ET ATOMVÅPENFORBUD

2007 ICAN LANSERES GLOBALT

Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (ICAN) lanseres på ulike arrangementer ulike steder i verden.

Vi vil eliminere det verste masseødeleggersvåpenet ved hjelp av en avtale som kategorisk forbyr dem. ICAN begynner arbeidet med å danne en global motstandsbevegelse mot atomvåpen, i tett partnerskap med likesinnede myndigheter.

2010 ET NYTT HUMANITÆRT FOKUS

Den internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmånebevegelsen vedtar atomvåpennedrusting som en øverste prioritet, og alle parter i ikkespredningsavtalen (NPT), inkludert fem stater med atomvåpen, uttrykker sin «dype bekymring for de katastrofale humanitære konsekvensene av enhver bruk av atomvåpen». Dette gir grunnlaget for framtidige uttalelser og konferanser om temaet.

2012 FØRSTE HUMANITÆRE UTTALELSE

16 land, med Sveits først i rekken, avgir en serie av felles uttalelser om de humanitære konsekvensene av atomvåpenbruk, og oppfordrer alle land til å «styrke sin innsats for å gjøre atomvåpen ulovlig». Støtten til disse erklæringene vokser for hver gjentakelse. Til slutt har 159 stater, omtrent 80 prosent av FNs medlemsland, sluttet seg til appellen.

2013 OSLO- KONFERANSEN

Norge jobber aktivt for å styrke kunnskapen om atomvåpens skadevirkninger, og er vertskap for den første mellomstatlige konferansen om de humanitære konsekvensene av atomvåpenbruk, der 128 stater deltar. Hjelpeorganisasjoner forklarer at de ikke vil kunne gi nødvendig bistand etter et atomvåpen-angrep. Flere FN-byråer deltar.

2014 NAYARIT- KONFERANSEN

Mexico er vertskap for den andre konferansen om humanitære konsekvenser, i Nayarit, med 146 land til stede. Den etterspør en «diplomatisk prosess» for å framforhandle et «juridisk bindende verktøy» for å forby atomvåpen – en nødvendig forutsetning for å nå målet om å avskaffe atomvåpen. Den erklærer konferansen som et «point of no return».

2014 WIEN- KONFERANSEN

400 ICAN-aktivister samles for den tredje konferansen om humanitære konsekvenser i Wien. 158 land deltar. Østerrike presenterer en skriftlig forpliktelse om internasjonalt samarbeid for å «fylle det rettslige tomrommet» i det internasjonale atomvåpenregimet. Noen måneder senere har 127 stater formelt sluttet seg til dokumentet, som er kjent som «det humanitære løftet».

2016 FN- MANDAT

En arbeidsgruppe for nedrustning i FN samles i Genève for å diskutere nye tiltak for å oppnå en atomvåpenfri verden. Gruppen anbefaler forhandlinger om en traktat som skal forby atomvåpen, som Røde Kors hyller for å ha «potensielt historiske implikasjoner». To måneder senere stemmer 123 stater for å etablere et formelt FN-mandat for forhandlinger om en forbudstraktat.

2017 FORBUDS- FORHANDLINGER

Etter to tiår preget av lammelser i det multilaterale atomnedrustningsarbeidet, bruker diplomater fire uker til å forhandle seg fram til et «rettslig bindende instrument for å forby atomvåpen, som leder mot deres totale avskaffelse». 7. juli blir den historiske avtalen vedtatt av 122 stater. I september åpner den for signaturer, og ledere for 50 stater underskriver umiddelbart.

ATOMVÅPEN I DAG

Ni stater har i dag over 14 000 atomvåpen fordelt mellom seg. Over 90 prosent tilhører USA og Russland. Flere hundre amerikanske og russiske atomstridshoder står til enhver tid klare til avskyting.

De fleste av dagens atomvåpen er mange ganger kraftigere enn atombombene som ble sluppet over Hiroshima og Nagasaki i 1945.

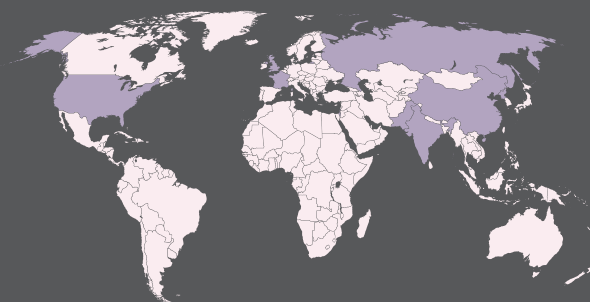
At atomvåpenstater ikke har lyktes med å ruste ned, har økt risikoen for at flere vil tilegne seg atomvåpen. Den eneste garantien mot spredning og bruk av atomvåpen, er å eliminere dem.

Til tross for at ledere for flere atomvåpenstater

har gitt uttrykk for at de ønsker en atomvåpenfri verden, oppgraderer og moderniserer alle atomvåpenstater sine atomarsenaler. Atomvåpenstatene har lenge ignorert sine forpliktelser til å ruste ned og avskaffe atomvåpen.

Fem europeiske land (Belgia, Tyskland, Italia, Nederland og Tyrkia) har atomvåpen på sitt territorium som en del av NATOs atomvåpenstrategi. Omtrent 25 andre stater, blant dem Norge, har militære strategier som omfatter atomvåpen.

Det store flertallet av verdens land, omtrent 80 prosent, avviser atomvåpen som del av sin militærstrategi.

LAND	ATOMVÅPEN	PRØVE-SPRENGNINGER
USA	6,450	1,054
Russland	6,850	715
Storbritannia	215	45
Frankrike	300	210
Kina	280	45
India	130–140	6
Pakistan	140–150	6
Israel	80	?
Nord-Korea	10–20	6
Totalt	14,485	2,087

Kilde: Federation of American Scientists, 2018

SLIK FUNGERER ATOMVÅPENFORBUDET

Historien viser at forbud mot visse typer våpen svekker deres betydning og bidrar til nedrustning og ikke-bruk. Våpen som har blitt ulovlige gjennom internasjonale traktater, blir ansett som illegitime og mister sin politiske status, og det blir vanskeligere å skaffe ressurser til produksjon av nye våpen. Våpenprodusenter vil ha større problemer med å skaffe finansiering til ulovlige våpen, og produksjonen kan true selskapets omdømme. Mange banker og finansinstitusjoner trekker sine investeringer i slike selskaper.

FN-traktaten som forbyr atomvåpen er en naturlig oppfølging av forbudene mot biologiske

og kjemiske våpen, landminer og klasevåpen. Atomvåpenforbudet utfyller og forsterker andre folkerettslige verktøy for atomnedrustning, som ikkespredningsavtalen fra 1968. Forbudet bidrar til å stigmatisere bruk og besittelse av atomvåpen, og utfordrer holdningen om at disse våpnene er legitime stridsmidler som det er akseptabelt at enkelte stater har.

Organisasjonene og statene som kjempet for et atomvåpenforbud mener at endrede regler vil ha stor betydning, også for stater som ikke formelt tilslutter seg forbudet. Oppfatningen bygger på erfaringer med tidligere våpenforbud, som

har etablert sterke normer og har hatt stor innvirkning på ulike lands posisjoner og handlinger, inkludert land som ikke selv er del av avtalene.

ICAN er overbevist om at atomvåpenforbudet vil bidra til en helt nødvendig framgang i arbeidet for atomnedrustning ved at normen mot atomvåpen forsterkes. Å ha atomvåpen og true med å bruke dem skal ikke lenger gi makt og status. Det skal være en belastning å true med massedrap av sivile.

BEDRE SIKKERHET

De tre konferansene om atomvåpens humanitære konsekvenser i 2013 og 2014 fikk fram hvor stor sikkerhetsrisiko det

innebærer å leve i en verden med atomvåpen. Kunnskapen synliggjorde det umiddelbare behovet for et folkerettslig forbud.

Formålet med atomvåpenforbudet er ikke bare kjernefysisk nedrustning, men også å forhindre ytterligere spredning av atomvåpen. Det vil fremme menneskers sikkerhet globalt, ikke minst i land som i dag har atomvåpen og som derfor har en mer utsatt befolkning.

Forbudstraktaten bygger på prinsippet om at atomvåpen er livsfarlige våpen som aldri kan begynne seg i trygge hender. Traktaten utfordrer tanken om at visse land kan gis tillit til å besitte slike masseødelegelsesvåpen.

NOBELS FREDSPRIS

ICAN ble tildelt Nobels fredspris for 2017 for vårt arbeid med «å påpeke de katastrofale humanitære konsekvensene av enhver bruk av atomvåpen» og vår «banebrytende innsats for å få til et traktatfestet forbud mot slike våpen».

Fredsprisen er en hyllest til flere millioner aktivister og engasjerte borgere fra hele verden som har protestert utrettelig og høylytt siden atomalderens begynnelse. De har insistert på at slike våpen ikke er legitime og at de må destrueres. Utmerkelsen er også en hyllest til «hibakusha», overlevende etter atombombene i Hiroshima og Nagasaki og etter

atomprøvesprengninger verden over. Deres skildringer og urokkelige engasjement har vært viktige for å få på plass et forbud mot atomvåpen.

«Nobelkomiteen mener at et folkerettslig forbud mot atomvåpen vil være et viktig, kanskje avgjørende, skritt på veien mot en atomvåpenfri verden», sa Nobelkomiteens leder Berit Reiss-Andersen i sin tale ved utdelingen av prisen. Fredsprisen gir forsterket kraft til ICANs budskap, og gir oss større tyngde i de neste årenes arbeid for at den historiske traktaten skal tre i kraft og få økt oppslutning.

FORBUDTE VÅPEN

Atomvåpenforbudet, i likhet med tidligere våpenforbud, er basert på prinsipper og regler fra internasjonal humanitærrett.

Særlig viktig er prinsippene

om at parter i en væpnet konflikt til enhver tid må skille mellom militære mål og sivile personer og gjenstander, at maktbruk må være nødvendig og ikke medføre

uforholdsmessig skade på sivile, og at metoder og midler som påfører stridende personer overflødig eller unødvendig skade eller lidelse er forbudt.

1972
BIOLOGISKE VÅPEN

1993
KJEMISKE VÅPEN

1997
LANDMINER

2008
KLASEBOMBER

2017
ATOMVÅPEN

ICAN BLE TILDELT NOBELS FREDPRIS FOR 2017

**«for sitt arbeid med å påpeke de katastrofale
humanitære konsekvensene av enhver bruk av
atomvåpen og for sin banebrytende innsats for å
få til et traktatfestet forbud mot slike våpen»**

**ICANNORWAY.NO
NUCLEARBAN.ORG**